

Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi

Kevään 2024 kuulemistilaisuuksien koonti

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Taustatiedot 1/2

- Demokratiaohjelma on pyritty valmistelemaan avoimesti tiiviissä vuorovaikutuksessa keskeisten sidosryhmien kanssa.
- Oikeusministeriö järjesti **eri kohderyhmille suunnattuja kuulemistilaisuuksia viisi (5) kappaletta** helmi-maaliskuun aikana. Lisäksi kuultiin **neljää (4) eri neuvottelukuntaa** demokratiaohjelman teemoista. Tilaisuudet järjestettiin hybridinä tai kokonaan verkossa (Teams).
- Kuulemistilaisuuksissa oli mukana demokratiaan, osallisuuteen, demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen, keskustelukulttuuriin tai muihin demokratiaohjelman teemoihin perehtyneitä **tutkijoita, kasvatusta- ja koulutusalan ammattilaisia** varhaiskasvatuksesta, kouluista, oppilaitoksista ja korkeakouluista, Opetushallituksesta ja kunnista sekä opetus- ja kasvatustieteiden järjestöistä. Lisäksi kuultiin kuntien ja hyvinvointialueiden **nuorisovaltuustojen edustajia ja ohjaajia, osallisuusasiantuntijoita ja muita viranhaltijoita**.
- Erilliset kuulemistilaisuudet pidettiin **Valtion nuorisoneuvoston, Maaseutupolitiikan neuvoston, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan (KANE) sekä Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) jäsenille**.
- Tilaisuuksiin osallistui **yhteensä lähes 300 henkilöä**.

Kuulemistilaisuuksien aikataulu (kevät 2024)

- **8.2. Tutkijakuuleminen**
- **4.3. Verkkotyöpaja: Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittäminen**
- **7.3. Verkkotyöpaja: Nuorten osallisuus ja alueellinen yhdenvertaisuus kunnissa ja hyvinvointialueilla** (oikeusministeriö ja Nuorisovaltuustojen Liitto Nuva ry)
- **8.3. Nuorten hyvinvointialueiden tulevaisuus -tapahtuma** (Nuorisovaltuustojen Liitto Nuva ry ja STM)
- **21.3. Hybriditilaisuus: Lasten ja nuorten osallistuminen ja kuuleminen** (oikeusministeriö ja Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry)
- **Kuulemiset neuvottelukunnissa ja vastaavissa toimielimissä:** Valtion nuorisoneuvosto 14.2., Maaseutupolitiikan neuvosto 16.2., KANE 6.3., Etno 7.3.

Taustatiedot 2/2

- Tilaisuuksien alustuksina kuultiin katsaus suomalaisen demokratian tilannekuvaan sekä teemaan sopivia muita asiantuntijapuheenvuoroja.
- Alustajina toimivat oikeusministeriön valmistelijoiden lisäksi:
 - Laura Arikka, toimitusjohtaja, Erätauko-säätiö
 - Tuija Kasa, väitöskirjatutkija, Kasvatustieteiden osasto, Helsingin yliopisto
 - Milla Lamminsivu, alueellisen osallisuuden asiantuntija, Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry.
 - Sara Nyman, nuorten osallisuuden koordinaattori, Nuorisotalon kattojärjestö Allianssi ry
 - Nina Penttinen, opetusneuvos, Opetushallitus
 - Silja Porkkala, nuorten osallisuuden asiantuntija, Nuorisotalon kattojärjestö Allianssi ry
 - Matti Rautiainen, vanhempi yliopistonlehtori, Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta, Jyväskylän yliopisto
 - Taru Savolainen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia
 - Josefina Sipinen, YTT, Tampereen yliopisto
- Kuulemistilaisuuksien keskeisimmät palautteet on kirjattu tähän yhteenvedoon ja niitä on hyödynnetty kansallisen demokratiaohjelman valmistelutyössä.

Sidosryhmien palautteet demokratiaohjelman teemoista

Edistämme äänestysaktiivisuutta: päähuomiot

Heikommassa asemassa olevien ryhmien muita alhaisempaan äänestysaktiivisuuteen on etsittävä ratkaisuja.

Alueelliset eroavaisuudet ja harvempaan asuttujen alueiden ääni on huomioitava päätöksenteossa

Aktiiviseen, riittävään ja monikieliseen viestintään sekä demokratiataitojen harjoitteluun on panostettava

Aktiivisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan toiminta ja ihmisten vaikuttamisen mahdollisuudet tulee turvata äänestysaktiivisuuden nostamiseksi.

Edistämme äänestysaktiivisuutta

- ”Demokratia”-käsitteen parempaan tuntemukseen on panostettava. Käsite ”demokratia” on monelle abstrakti ja tarvitaan käsitteen parempaa avaamista. Demokratian ja äänestämisen välissä on pitkä matka.
- Heikommassa asemassa olevien ryhmien muita alhaisempaan äänestysaktiivisuuteen on etsittävä ratkaisuja. Esimerkiksi heikko taloudellinen tilanne ei edistä äänestysaktiivisuutta ja luottamus politiikkaan sekä viranomaisiin heikkenee.
- Alueelliset eroavaisuudet ja harvempaan asuttujen alueiden ääni on huomioitava päätöksenteossa. Syrjäisten ja maaseutualueiden asukkaat eivät koe yhdenvertaisesti tulevansa kuulluiksi ja tämä laskee äänestysmotivaatiota ja aktiivisuutta.
- Aktiivisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan toiminta ja ihmisten vaikuttamisen mahdollisuudet tulee turvata äänestysaktiivisuuden nostamiseksi.
- Demokratiataitoja on harjoiteltava. Tuodaan lasten ja nuorten vaalit osaksi oppilaitoksia ja esim. kirjastoihin ja nuorisotiloihin.
- Äänestysikärajaa on laskettava.
- Sektorirajat ylittävää yhteistyötä on tehtävä järjestöjen, kuntien ja alueiden kanssa. Esimerkiksi Kymenlaaksossa on käynnistetty kuntien osallisuustyöntekijöiden kanssa yhteistyö, jonka tarkoituksena on saada alueen äänestysprosentti kasvuun. Suunnitteilla on esimerkiksi perheiden äänestämispäiviä kirjastoihin ja maahanmuuttajien kohtaamispaikkoihin tehtäviä yhteisiä äänestysretkiä.
- Asukkaille on selkiytettävä kaupunkien/kuntien ja hyvinvointialueiden suhdetta ja lisättävä laajempaa hallinnon ymmärrystä. Miten hyvin kansalaiset hahmottavat erot kunnan ja hyvinvointialueen tehtävien välillä ja ymmärtävät mistä asioista ovat äänestämässä?
- Nuorisovaltuutettujen roolia tulee arvioida uudelleen. Nuorisovaltuutetuilla tällä hetkellä pieni rooli - kannustaako tämä nuoria mukaan äänestämään? Lisäksi virkakoneisto vie vahvasti päätöksentekoprosesseja.
- Aktiiviseen, riittävään ja monikieliseen viestintään sekä demokratiataitojen harjoitteluun on panostettava. Tämä vaatii alustan ja kanavan jossa keskustelua käydään. Esim. valtakunnallisesti vaikuttavaa toimintaa, jolla tuetaan maahanmuuttaneiden aktiivista poliittista osallistumista.
- Ihmisten yhteisöön/yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta tulee parantaa. Jos tunne puuttuu, niin se laskee osallistumista ja esimerkiksi äänestysaktiivisuutta.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta: päähuomiot

Kansalaispätevyyttä ja valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on parannettava.

Erilaiset ryhmät on tunnistettava paremmin ja heidän tarpeensa on otettava huomioon.

Nuorten vaikuttaminen tulee tehdä helpommaksi. Lisäksi on kerättävä tietoa siitä mitä nuoret pitävät motivoivina ja toimivina vaikuttamiskeinoina.

Kyselyiden ja tutkimusten tuloksista on kerrottava lapsille ja nuorille. Lisäksi on kerrottava miten heidän palautteensa otettiin päätöksissä huomioon.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta 1/5

- Kansalaispätevyyttä ja valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on parannettava. Lapsilla ja nuorilla on yleinen käsitys että yhteiskunnallinen osallistuminen vaatisi paljon erityisiä taitoja.
- Hyvään kansalliseen luku- ja kirjoitustaidon tasoon on panostettava. Lukutaidon tasolla on merkitystä osallistumiseen ja osallisuuteen. Asiaa on tutkittu erityisesti peruskoulun osalta.
- Lapsille ja nuorille on jaettava riittävästi tietoa päätettävistä olevista asioista ja vahvistettava siten osallistumisen kokemusta.
- Kaikkien lasten yhteiskunnallisia toimintavalmiuksia on vahvistettava. Mahdollisuuksien tasa-arvo ei riitä koska lasten eriarvoistuminen alkaa ennen kouluikää.
- Erilaiset ryhmät on tunnistettava paremmin (esim. maahanmuuttotaustaiset, romanit, saamelaiset sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt)) ja heidän tarpeensa ja toiveensa koskien osallistumista on otettava huomioon.
- Erityisesti lasten ja erityislasten mahdollisuus osallisuuteen ja tarvittavat kanavat ja menetelmät heidän kuulemiseensa on varmistettava. Tarvitaan lapsilähtöisiä menetelmiä oikeissa kohdissa, ei vain sitä, että "lapsi tai ryhmä oli paikalla tai kuultiin kerran alussa."
- Vammaisten ja muiden erityistarpeisten lasten ja nuorten osallisuus on turvattava. Heille tarvitaan omanlaisia tapoja ja osaamista sekä myös taitoa ottaa mukaan edustuksellisiin muotoihin esim. oppilaskuntiin.
- Virkamiesten ymmärrystä ja tietoa toimintarakenteista esim. etsivän nuorisotyön osalta on lisättävä. Tehdään virkamiestasolla yhteistyötä niiden kanssa, jotka toimivat ko. nuorten kohderyhmän parissa.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta 2/5

- Nuorten mahdollisuuksia päättää käsittelyyn tulevista asioista on lisättävä. Lisäksi vaikuttaminen tulee tehdä helpoksi niissä ryhmissä missä päätöksiä tehdään.
- Nuorten kuulemista esimerkiksi järjestöissä ja sote-palveluissa on vahvistettava. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret käyttävät paljon palveluita. On tärkeää, että he kokevat osallisuutta mm. sote-palveluissa ja pystyvät myös vaikuttamaan niissä.
- Esimerkiksi Skidialogin tyylisiä työkaluja on otettava tueksi yhteisen ymmärryksen luomiseen ja päätöksenteon tueksi.
- Hallinto on tuotava lähemmäs lapsia ja nuoria. Esimerkiksi ”Kysy kaupunginjohtajalta –tilaisuuksia” on tarpeellista järjestää lapsille ja nuorille. Tilaisuudessa käsitellään lasten ja nuorten ennakkoon lähettämiä kysymyksiä ja keskustellaan yhdessä.
- Poliittista prosessia tulee muuttaa nuoria osallistavammaksi.
- Tietoa nuoria motivoivista ja toimivista vaikuttamiskeinoista tulee lisätä. Nuoret ovat keskimääräistä aktiivisempia allekirjoittamaan kansalaisaloitteita, jakavat some-sisältöjä ym. Miten uusia osallistumiskanavia voitaisiin vahvistaa entisestään?
- Nuorten osallistumisen vaikuttavuus tulee varmistaa. Vaarana näennäisosallistuminen; rakenteet kunnossa mutta oikeaa osallisuutta nolla.
- Nuorten omat löyhemmät verkostot tulee tunnistaa. Näissä verkostoissa he tekevät omaehtoisesti osin samaa kuin edustuksellisissa rakenteissa.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta 3/5

- Suomeen muuttaneiden aktiivisuutta tulee vahvistaa. Maahanmuuttaneiden perheiden lasten vanhempien käytännöt ja osallistuminen periytyvät jälkikasvulle.
- Juuri maahan tulleille ja eri kieliryhmille (esim. ruotsin- ja saamenkieliset nuoret) kohdennettua viestintää ja vuorovaikutuskanavia tulee lisätä. Jos viesti ei saavuta kohderyhmää, ei voi olettaa osallistumista.
- Valtakunnallisesti vaikuttavaa toimintaa, jolla tuetaan maahanmuuttaneiden aktiivista poliittista osallistumista tulee tukea ja lisätä.
- Saamelaisnuorille on tarjottava omankieliset materiaalit tai tulkkaus. Saamenkielisten lasten ja nuorten osalta kielellä on merkitystä luottamuksen ja osallistumisen rakentamisen osalta.
- Hyvinvointialueilla ja kunnissa nuorisovaltuustoille on taattava aloite- ja edustusosoikeudet.
- Kuntien nuorisovaltuustojen asema ja mahdollisuudet vaikuttaa on yhdenvertaistettava. Kunnissa erilaiset säännöt mihin voivat vaikuttaa, resurssierot (esim. työntekijä ja budjetit). Lisäksi mukana näennäisosallisuutta: esim. Nuvat voivat päättää rahoista mutta eivät pääse lautakuntiin. Rakenteet kunnossa, mutta ei välttämättä ole oikeaa osallisuutta.
- Nuva- tai muuhun osallisuustoimintaan osallistumista on helpotettava. Esimerkiksi tukihenkilö madalluttaisi osallistumisen kynnyksiä.
- Erilaisia rakenteita nuorten kuulemiseksi on kehitettävä. Kaikkia nuoria ei kiinnosta Nuva-toiminta, jolloin ei kannata yrittää tehdä yhdestä kanavasta kaikille sopivaa. Nuvan rooli on toimia enemmän äänitorvena.
- Aktiivisia nuoria on tuettava osallistumisessa. Haasteena kuormittuminen niiden keskuudessa, joilla on monta hattua. Huolena on, että ne harvat nuoret, jotka osallistuvat vaikuttamiseen, väsyvät.

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta 4/5

- Työntekijöille, jotka tukevat oppilaitosten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta on tarjottava riittävät ja pysyvät resurssit.
- Maaseudun yhdistystoimintaa on tuettava, koska toiminnassa harjoitellaan paikallisdemokratiaa. Järjestöt ja yhdessä tekeminen lisäävät maaseudun asukkaiden osallisuuden kokemusta.
- Päätöksentekoprosesseja on tehtävä näkyvämmäksi; esimerkiksi miten jokin asia rantautuu vaalitulaisuuksista poliittiseen käsittelyyn.
- Nuoret on otettava mukaan jo prosessien suunnitteluvaiheeseen ja tarjottava mahdollisuus vaikuttaa asioihin, joihin heiltä pyydetään näkemyksiä. Keskeneräisiäkin suunnitelmia ja agendan asettamista on käsiteltävä nuorten kanssa.
- Vaikuttamisen ja päätöksenteon prosesseissa on käytettävä saavutettavaa ja ymmärrettävää kieltä.
- Nuorilta tulee kysyä miten heitä tulisi kuulla esimerkiksi kansallisen tason päätöksenteossa.
- Keskeisissä tutkimuksissa on varmistettava riittävän kattava otos. Ne tutkimukset joissa haetaan kansalaisnäkökulmaa pitää olla mukana myös 15-18-vuotiaita nuoria. (Erit. ammattikouluista nyt liian vähän tietoa)

Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta 5/5

- Nuorten nopeasti muuttuva elämänvaihe on tunnistettava. Ajanjakso voi vaikeuttaa pitkäaikaista sitoutumista esimerkiksi järjestö- ja luottamustoimintaan.
- Nuorten näköalattomuuteen tulee puuttua. Osa nuorista epäilee, voiko yhteiskunnassa todellisuudessa enää vaikuttaa asioihin.
- Nuorten mielenterveyden hoitoon liittyviä interventioita on tehtävä. Mielenterveysongelmat eivät edistä kenenkään osallistumista ja hyvä terveys on perusta kaikelle osallistumiselle.
- Nuorille tulee tarjota ja resursoida mahdollisuus vaihtoehtoisen ja omaehtoisen demokratian kehittämiseen. Millaisen demokratian nuoret perustaisivat, jos saisivat rakentaa nyt uuden toimintakulttuurin? Kuinka paljon asioita annetaan nuorille valmiina ja odotetaan sekä kiinnostusta että osallistumista valmiisiin malleihin.
- Nuorisolähtöistä tiedottamista tulee lisätä. Esimerkiksi uutisia katsotaan muita ikäluokkia vähemmän. Suomessa ei ole nuorille tiedottamisen kulttuuria. Kaikki ministeriöt tulee velvoittaa tiedottamaan nuorille heitä koskevista asioista.
- Nuoria kiinnostavaa kuvastoa vaikuttamisesta on päivitettävä ja tuotettava. Onko aikuisten tuottamat mielikuvat ja kuvasto vaikuttamisesta kutsuvaa ja innostavaa vai puhutteleeko enemmän Elokapinan ym. tyylinen viestintä?
- Kyselyiden ja tutkimusten tuloksista on kerrottava lapsille ja nuorille. Lisäksi on kerrottava miten heidän palautteensa otettiin huomioon. Motivaatio osallistumiseen säilyy kun näkee miten ja mihin oma osallistuminen vaikuttaa.

Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä: päähuomiot

Kaikille koulutusasteille, myös varhaiskasvatukseen, tulee lisätä dialogisuus-, ihmisoikeus- ja demokratiakasvatusta sekä luoda kansallinen kaikkia opintoasteita koskeva DIO-kasvatusta koordinoiva rakenne.

Opettajankoulutuksen sisältöjä ja materiaaleja tulee uudistaa vastaamaan DIO-kasvatuksen tarpeita.

Ylisektoriseen yhteistyöhön on panostettava. Koko yhteiskunnan tulee olla mukana tasa-arvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa.

Kotokoulutuksen sisältöjä on päivitettävä. Demokratiakasvatus on juurrutettava osaksi maahanmuuttajajärjestöjen toimintaa.

Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä 1/3

- On luotava kansallinen kaikkia opintoasteita koskeva ja pysyvä, DIO-kasvatusta suuntaava ja koordinoiva rakenne yksittäisten hankkeiden sijaan. DIO-kasvatus tulee nivoa osaksi koulutuspolitiikkaa – nyt tasa-arvopolitiikka ja koulutuspolitiikka eriytyneet. Lisäksi on tehtävä sektorirajat ylittävää yhteistyötä.
- Kaikille koulutusasteille on lisättävä dialogisuus-, ihmisoikeus- ja demokratiakasvatusta. Opintoasteissa (myöskään yhteisissä tutkinnon osissa) ei ole juuri yhteistä keskustelua yhteiskunnallisista aiheista.
- Varhaisdemokratiakasvatusta on lisättävä ja siihen on panostettava päiväkodeissa ja perhetyössä.
- Ammattikoulutustaisten demokratiataitojen vahvistamisesta on huolehdittava. Ko. ryhmä äänestää muita vähemmän.
- Ihmisoikeustiedon määrää ja tietoa osallistumisoikeuksista on lisättävä.
- Elinikäisestä oppimisesta on pidettävä huolta; aikuisilla on paljon DIO-osaamisvajetta.
- Aikuisille ja vanhemmille on myös tarjottava tietoa, innostusta ja tukea politiikasta ja poliittisista aiheista keskustelemiseen kotona.
- Opettajankoulutuksen sisältöjä, materiaaleja ja toimintakulttuuria on uudistettava ja opettajien osaamista on vahvistettava vastaamaan paremmin DIO-kasvatuksen tarpeita. Tällä hetkellä opettajien on vaikea löytää materiaalia, jossa asiat on käsitelty tarpeeksi kriittisesti ja monipuolisesti.
- Oppikirjojen toimittajille on annettava myös sisällöllisiä suuntaviivoja. Esimerkiksi oppikirjoissa ei näy tällä hetkellä mitä demokratiaan kohdistuvat uhat ovat.

Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä 2/3

- Ylisektoriseen yhteistyöhön on panostettava. Koko yhteiskunnan tulee olla mukana tasa-arvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa – koulu ei pysty siihen yksin.
- Kuntien rooli DIO-kasvatuksessa on huomioitava; kunnat voivat kasvatuksen, koulutuksen ja nuorisovaltuuston lisäksi olla vaikuttamassa lasten ja nuorten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen esim. nuorisopalveluissa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kautta ja yhteiskehittämismahdollisuuksien luomisessa eri palveluissa, viestimällä päätöksenteosta ja vaikuttamisesta selkeästi, arkisten kohtaamisten laadussa kaikissa palveluissa, ottamalla moninaisuutta huomioon kuvallisessa viestinnässä ja viestimällä turvallisen tilan pelisäännöistä.
- Kansalaisjärjestöjen asiantuntijuutta tulee hyödyntää paremmin. Tulee tunnistaa keinot joiden avulla eri toimijoita, kuten kouluja ja nuorisoalan toimijoita voidaan kannustaa yhteistyöhön kansalaisjärjestöjen kanssa.
- Järjestöjen roolia demokratiakasvattamoina tulee vahvistaa.
- Puolueita ja poliittisia järjestöjä sekä toimijoita tulee tuoda lähemmäksi nuoria esimerkiksi oppilaitosvierailujen kautta.
- Koulujen vuorovaikutuksen roolia tulee tarkastella; onko opettajien ja muun henkilöstön vuorovaikutuksen laatu eksplisiittisesti tiedostettu osana DIO-kasvatusta substanssisisältöjen lisäksi?
- DIO-kasvatuksen määrittelyä tulee selventää – missä sitä tapahtuu ja ketkä siihen osallistuvat? Systeemisempi näkökulma tarpeen; perhe ja yhteiskunta ja monet muut tahot toimivat tietämättämme demokratiatoimijoina. Esimerkiksi päivittäiset kohtaamiset kunnan eri palveluissa ovat merkityksellisiä siinä, miten ihmisille muodostuu yhteiskuntakäsitys. Arkisten kohtaamisten laadulla ja vuorovaikutuksella on merkitystä.
- Poliittikkaprosesseja on tehtävä ymmärrettävämmäksi. On tärkeä ymmärtää myös kunta- ja aluepolitiikkaa, jotta voi ymmärtää paremmin valtakunnan hallintoa ja esimerkiksi presidenttien kättelyitä

Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä 3/3

- Yhteiskunnallista osallistumista ja demokratiataitojen opettelua ja harjoittelua varten on kehitettävä ja konseptoitava ”Demokratia HUB”. Sen avulla osallistujat voivat saada hyvät valmiudet käydä yhteiskunnallista keskustelua ja vaikuttaa asioihin.
- Esimerkiksi ”Vaikuta!”-teemapäivän kaltainen tapahtuma on järjestettävä jokaiseen oppilaitokseen osana demokratiakasvatusta.
- Demokratiasta on tuotettava helposti ymmärrettävää ja hahmotettavaa tietoa.
- Demokratiaa ja demokratiataitojen kehittymistä on tuettava digitalisuuden avulla. Tällä hetkellä digitaalisuus nähty lähinnä mis- ja disinformaation teemojen kautta. DIO-kysymyksenä on tarpeen käsitellä myös talousosaamiseen, tekoälyyn, digitaalisuuteen ja datatalouteen liittyviä teemoja.
- Kotokoulutuksen sisältöjä on päivitettävä. Demokratiakasvatus ja yhteiskuntaorientaatio on juurrutettava osaksi maahanmuuttajajärjestöjen toimintaa. Maahanmuuttotastaisten vähäisempään luottamukseen yhteiskuntaa kohtaan ja alhaisempaan äänestysaktiivisuuteen on kiinnitettävä huomioita. Ehkäistään näiden asioiden periytyminen seuraaville sukupolville.
- Demokratialähettiläät-toimintaa on kehitettävä. Maahanmuuttajat ovat kiinnostuneita oman maan politiikasta mutta eivät välttämättä Suomen politiikasta ilman että asiaa avataan yhdessä heidän kanssaan.
- Maahanmuuttajien osuutta yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on lisättävä. Suomessa syntyneen jälkipolven yhteiskunnallinen osallistuminen on kriittisen tärkeää tulevaisuudelle. He eivät elä tyhjiössä vaan neljäs sektori on vahvasti mukana heidän elämässään ja he kulkevat myös valtavirran mukana.
- Eri väestöryhmien kohtaamista on tuettava. Monella maahanmuuttajanuorella ei ole esimerkiksi ollenkaan valtaväestöön kuuluvia ystäviä. Tämä ei lisää yhteiskunnallista kiinnostusta.
- On tiedostettava että demokratiakasvatus toimii myös niin päin, että Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset lapset vievät demokratiatietoa vanhemmilleen, erityisesti tytöt äideilleen.

Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa: päähuomiot

Dialogisia menetelmiä, puntarovia keskusteluja ja rakentavan vuorovaikutuksen harjoittelua on lisättävä osana kasvatusalan ammattilaisten työkaluja ja koulun käytäntöjä.

Julkiselle keskustelulle on asetettava tavoitteeksi kunnioittava ja sivistynyt sävy. Epäasiallisuuksiin ja maalittamiseen on puututtava.

Kuplautumiseen on puututtava polarisaation lisääjänä. Ihmisiä on altistettava eriäville mielipiteille arjessa ja tunnistettava moniäänisen keskustelun hyvät puolet.

Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa 1/2

- Kansalaisten keskustelutaitoja, kuuntelemista ja toisten mielipiteen huomioimista eri arjen konteksteissa töissä, koulussa ja päivähoidossa ja harrastuksissa on kehitettävä – jyräämistä esimerkiksi mediassa on vähennettävä.
- Dialogisia menetelmiä on lisättävä muun muassa koulun käytäntöihin ja rakenteisiin. Kouluissa on vahvistettava lasten ja nuorten dialogisuustaitoja. Usein harjoitellaan väittelyä ja argumentointia, mutta ei niinkään paljon aitoa dialogia.
- Erilaiset puntaroivat menetelmät ja keskustelut (esim. Polis-alusta, Erätauko-keskustelut) on otettava valtakunnalliseen käyttöön eri konteksteissa. Valtaosa keskusteluihin osallistuneista on kokenut, että moniääninen keskustelu auttaa ymmärtämään paremmin eriävää mielipidettä edustavia.
- Sosiaalisen vuorovaikutuksen lisääminen ja empatiakyvyn kehittäminen on tunnistettava keskeisinä tekijöinä erilaisuuden hyväksymisessä.
- Eri yhteiskunnan tasoilla ja somessa on puututtava epäasialliseen julkiseen keskusteluun. Henkisen väkivallan pelolla on iso merkitys sille, haluavatko ihmiset osallistua julkiseen keskusteluun ja politiikkaan.
- Yhteiskunnallisen keskustelun kärjistymiseen on puututtava. Jos koulussa opetetaan tietynlaisia keskustelutaitoja ja asioita, mutta johtavat poliitikot toimivat toisin eivätkä noudata näitä periaatteita, lapsille ja nuorille välittyy ristiriitainen viesti. Voisiko medialle ja johtaville poliitikoille antaa suosituksia? Tavoitteeksi on asetettava, että julkisen keskustelun tulee olla kunnioittavaa ja sivistynyttä.
- On tärkeä tiedostaa, että julkista valtaa pitävien ihmisten keskustelukulttuuri itsessään voi luoda pelkoa. Puhe jossa on ihmisryhmiä, jotka eivät kuulu joukkoon ja ovat ns. baksin ulkopuolella luo paljon epävarmuutta maahanmuuttaneille.
- On huolehdittava, että keskusteluissa tuodaan kunnioittavasti esille myös vähemmistöryhmien näkemyksiä.
- Kuplautumista on vähennettävä polarisaation lisääjänä. Ihmisiä on altistettava eriäville mielipiteille arjessa ja tunnistettava moni äänisen keskustelun hyvät puolet.

Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa 2/2

- Typologiaan ja termistöön tulee kiinnittää huomiota: ei luokitella tai tyyppitellä ihmisiä tai alueita syrjivästi mediassa tai viranomaisviestinnässä. Esimerkiksi Itä-Suomesta ei tule puhua ”syrjään jäävänä alueena” tai alueen asukkaista ”syrjäseutujen ihmisinä”.
- Kansalaisille tulee antaa työkaluja ja toimintamalleja vaikeaksi koetun rasismiteeman käsittelyyn. (vrt. Yhdenvertainen Suomi – toimintaohjelma)
- Kasvatusalan henkilöstön valmiuksia tulee lisätä ja heitä tulee rohkaista yhteiskunnallisen keskustelun käymiseen. Näitä valmiuksia voi olla hyvin hankala antaa lapsille ja nuorille jos itsellä ei ole rohkeutta tai osaamista käsitellä vaikeita teemoja.
- Lapsia ja nuoria tulee kuunnella tarkalla korvalla ja heidän esittämänsä näkökulmat ja aloitteet tulee ottaa vakavasti. Lapsilla voi olla jopa aikuisia paremmat valmiudet vaikeiden teemojen käsittelyyn ja luonnostaan demokraattinen lähestymistapa.
- Nuorille tulee turvata tila käydä kasvokkain yhteiskunnallisia keskusteluja moniäänisesti sekä kohdata toisia ihmisiä.

Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen: päähuomiot

Sektorirajat ylittävää yhteistyötä järjestöjen, kuntien ja alueiden kanssa on lisättävä sekä vahvistettava kansalaisten tunnetta oikeasta osallistumisesta.

Alueilta ja kunnista lähtevää osallisuutta on vahvistettava sekä tuettava aktiivista kuntalaisuutta ja kansalaisuutta.

Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen

- Tunnetta oikeasta vaikuttamisesta ja osallistumisesta on vahvistettava. Esim. hyvinvointialueita edustaa vaaleilla valittu edustajisto mutta alue on vahvassa valtion ohjauksessa.
- On ymmärrettävä, että osallisuuden on lähdettävä vahvasti alueelta ja kunnista. Aktiivinen kuntalaisuus ja kansalaisuus on tärkeää ja vaatii representaatiota.
- Hyvinvointialueiden roolia on lisättävä demokratian vahvistamisessa. Esim. käytössä olevat digiosallistumisen alustat ovat hyviä mutta niiden on oltava simpeleitä käyttää.
- Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostoa tulee aktiivisesti osallistaa paikalliseen ja alueelliseen päätöksentekoon. Etenkin kun nuoria halutaan osallistaa kunnallisella ja valtakunnallisella tasolla.
- Luottamusta ja käsitystä esimerkiksi oppilaskunnan vaikutusmahdollisuuksista on lisättävä.
- Aluekehitys- ja maaseutuvaikutusten arviointi on huomioitava lainvalmistelussa.
- Median vaikutus on arvioitava demokratian toteutumisessa. Mm. faktaperustaisuus julkaisuissa.

Kiitos mielenkiinnosta!

